

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.97>

РОЛЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Товстуха Д.О.,

аспірант Научально-наукового інституту права

Сумського державного університету

ORCID: 0009-0006-7808-5413

Товстуха Д.О. Роль податкової політики у забезпеченні фінансово-економічної безпеки держави.

Ініційоване наукове дослідження присвячене нагальній проблематиці визначення ролі податкової політики у забезпеченні стійкого функціонування фінансово-економічної безпеки держави. Доведено, що належне забезпечення такої складової становить одну із важливих передумов необхідної стійкості всієї національної економічної системи та є гарантією її поступального розвитку. З огляду на важливість цієї компоненти, підкреслено необхідність реалізації всього доступного потенціалу засобів її всілякої санкціонованої підтримки. Вказано й аргументовано, що податкова політика є одним із найперспективніших мійр по виконання таких завдань у нинішній період.

Визначено й проаналізовано особливості фінансово-економічної безпеки держави. З'ясовано, що однойменна категорія є малодослідженим, але перспективним об'єктом наукового пізнання. Наголошено, на користь її вжитку виступають широкий діапазон взаємних зв'язків із фінансовою складовою в порівнянні з рештою підсистем економічної безпеки держави. Підкреслено її виключне значення з точки зору прямого й опосередкованого запобігання та протидії багатьом викликам, загрозам і ризикам національній безпеці України.

Охарактеризовано податкову політику в сучасних вітчизняних реаліях. Зауважено, що вона характеризується як діяльність багатьох державних органів із питань встановлення, організації, а також правового регламентування справляння податків і податкових платежів. Сама така діяльність передбачає активний застосунок різних управлінських форм, методів, способів й здійснюється за допомогою відповідних інструментів.

Оцінено роль такого засобу із точки зору впливу на перебіг процесів під егідою фінансово-економічної безпеки держави. Відмічено, що податкова політика у нинішніх умовах часто має вирішальне значення з позицій мобілізації, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів, стійкості фінансово-економічної складової,

підтримки й зростання її потенціалу, гарантування інтересів платників податків, забезпечення справедливих умов для останніх тощо.

Ключові слова: безпека, державне управління, засоби, методи, способи, фінансово-економічна складова, форми.

Tovstukha D.O. The role of tax policy in ensuring the financial and economic security of the state.

The initiated scientific research is devoted to the urgent issue of determining the role of tax policy in ensuring the sustainable functioning of the financial and economic security of the state. It has been proven that the proper provision of such a component is one of the important prerequisites for the necessary stability of the entire national economic system and is a guarantee of its progressive development. In view of the importance of this component, the need to implement all the available potential of means of all its authorized support is emphasized. It is indicated and argued that the tax policy is one of the most promising measures for the fulfillment of such tasks in the current period.

The peculiarities of the financial and economic security of the state are defined and analyzed. It was found that the category of the same name is an understudied but promising object of scientific knowledge. It is emphasized that a wide range of mutual relations with the financial component in comparison with the rest of the subsystems of the economic security of the state are in favor of its use. Its exceptional importance is emphasized from the point of view of direct and indirect prevention and counteraction of many challenges, threats and risks to the national security of Ukraine.

The tax policy in modern domestic realities is characterized. It is noted that it is characterized as the activity of many state bodies on issues of establishment, organization, as well as legal regulation of tax administration and tax payments. Such activity itself involves the active application of various management forms, methods, and methods and is carried out with the help of appropriate tools.

The role of such a tool from the point of view of influence on the course of processes under the auspices of the financial and economic security of the state is evaluated. It was noted that tax policy in current conditions is often of decisive importance from the standpoint of mobilization, distribution and redistribution of financial resources, stability of the financial and economic component, support and growth of its potential, guaranteeing the interests of taxpayers, ensuring fair conditions for the latter, etc.

Key words: security, public administration, means, methods, ways to financial and economic component, forms.

Постановка проблеми. Ефективне забезпечення фінансово-економічної безпеки держави (далі – ФЕБД) – одна з передумов необхідної стійкості всієї національної економічної системи та гарантія її поступального розвитку. Зважаючи на більшість властивостей [22, 23] наведеного нетипового, порівняно з традиційними категоріями, компоненту виправдано вести мову про істотний, подекуди вирішальний вплив щодо темпів перебігу й власне характеру левої частки відповідних процесів. Це, безальтернативно, зумовлює необхідність систематичного дієвого функціонування наведеної складової національної безпеки України в нинішніх умовах. Оскільки, в протилежному випадку існує висока імовірність появи нових і посилення руйнівного ефекту існуючих деструктивних чинників у формі викликів, загроз та ризиків економіці країни.

Успішна реалізація окреслених і доцільних намірів передбачає активний та збалансований вжиток широкого спектра засобів, які посилять різні напрями в межах цього питання. Серед їх численного переліку особлива увага відведена податковій політиці (далі – ПП) інструменти якої, навіть у нинішній період, формують дієві способи досягнення відповідних цілей. Водночас, ця політика носить чутливий характер, оскільки часто зачіпає інтереси різних груп суб'єктів господарювання й, відповідно, може продукувати соціальну напругу в суспільстві. Тому, вжиток заходів під егідою державного регулювання предметної сфери має провадитися, виходячи з непохитного прагнення дотримання балансу між справедливими запитамися господарюючих суб'єктів, підтримки стійкості економіки і сприяння розвитку останньої.

Наведена істотна обставина зумовлює доцільність і своєчасність вивчення репрезентованої тематики зважаючи на надскладні реалії сьогодення. Адже, стійкість держави у протистоянні з країною-агресором залежить від багатьох, часто автономних факторів, одним із яких є фінансово-економічна складова. При цьому сама така компонента потребує належної при-

сутності всіх засобів у відповідних процесах чим і зумовлюється актуальність обраного питання.

Стан опрацювання проблематики. Різні аспекти питання ПП перебували в полі багатьох вчених і науковців у той чи інший хронологічний періоди. Серед актуальних доробків варто виділити результати досліджень Т. Головань [1], О. Євтушевської, Н. Лагодієнко та Л. Іванченкової [2] – 2022 р., Н. Головай [3], В. Іваненко, С. Лайчук і Г. Хоменко [4], Д. Кривонос [5], О. Шаповал [6] – 2023 р. Варто зауважити, що частка діячів, очікувано, розглядали це питання крізь призму викликів воєнного часу (Н. Головай [3], Т. Головань [1], В. Іваненко, С. Лайчук, Г. Хоменко [4]). Деякі (Д. Кривонос [5], О. Євтушевська, Н. Лагодієнко та Л. Іванченкова [2], О. Шаповал [6]) акцентували увагу на проблематиці різних способів державного регулювання економічного розвитку за рахунок такого засобу.

У той же час, тематика ролі ПП щодо забезпечення ФЕБД не була достатньо висвітлена в наукових публікаціях. При чому йдеться не лише про новітні здобутки, а й підсумки осяжного минулого, в тому числі знакових періодів щодо популяризації категорії «ФЕБД» (Л. Соломонова [7] – 2018 р., К. Резворович, О. Юнін, О. Круглова [8], О. Резнік [9] – 2019 р., М. Пеньков [10] – 2022 р.). З огляду на міркування у вступній частині та враховуючи не достатню наукову розробку репрезентованої проблематики її варто розцінювати як актуальну і таку, що потребує уваги.

Мета статті: дослідження ролі ПП у забезпеченні ФЕБД у рамках чого вбачається за доцільне: 1) визначити й проаналізувати особливості ФЕБД; 2) охарактеризувати ПП в сучасних вітчизняних реаліях; 3) оцінити роль такого засобу з позиції впливу на перебіг процесів під егідою ФЕБД.

Виклад основного матеріалу. Вже загальновідомим є той факт, що категорія ФЕБД розроблена на основі двох інших офіційно закріплених й активно досліджуваних одиниць: 1) «економічна безпека держави»; 2) «фінансова безпека держави». Керуючись приписами затверджених документів перша сутнісно передбачає стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання (абз. 1 п. 5) [11]. У свою чергу, фінансова компонента має на увазі стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюють-

ся умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни (абз. 11 п. 5 Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013 р. № 1277 [11]). Виходячи з міркувань їх стійкої й різновекторної конгломерації та помітного ефекту на темпи перебігу і характер протікання регульованих процесів такий намір слушно вважати перспективним. Ба більше того, вагомим аргументом у цьому контексті слушно вважати інтерес до проблематики з боку окремих відомих вчених (М. Пеньков [10], К. Резворович, О. Юнін й О. Круглова [8], О. Резнік [9], Л. Соломонова [7]), які доводять необхідність застосування саме ініційованого підходу. Зокрема, М. Пеньков відмічає, що забезпечення ФЕБД становить один із провідних аспектів її національної безпеки, оскільки мета попередження багатьох соціально-економічних проблем – це, зокрема, запобігання виникненню (превенція) їх, що потребує управлінських підходів до розробки відповідних заходів [10, с. 155]. К. Резворович, О. Юнін й О. Круглова загострюють уваги на виключній важливості фінансової компоненти для економічної безпеки держави. Зокрема, відмічається надважлива роль із точки зору виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [8, с. 61]. О. Резнік, акцентує увагу на слушності й своєчасності об'єднання двох вихідних згаданих вище понять у категорію «ФЕБД», виходячи з міркувань що економічна безпека є складовою національної безпеки, а фінансова становить її невід'ємний елемент. На думку вченого, під час дослідження вказаної сфери варто застосовувати комплексний підхід, виходячи з урахування особливостей фундаментальних понять [9, с. 52]. Л. Соломонова вказує на таку перевагу цього підходу, як змога повноцінного й належного охоплення різних сфер і напрямків, починаючи від фінансової безпеки громадянина, й закінчуючи фінансово-економічною безпекою світового співтовариства в цілому [7, с. 196]. Тобто, дослідники наводять ряд вагомих позитивних сторін оперування відповідною категорією з похідними властивостями останньої. До того ж, представлені й аналізовані судження об'єктивовані відносно нещодавно, а отже, сформульовані виходячи з розуміння сутності та особливостей нинішніх економічних, фінансових і безпекових закономірностей, у тому числі відповідних тенденцій.

Ініціатива стосовно оперування такою категорією закономірно зумовила появу відповідних підходів до бачень однойменних дефінітивних одиниць. Наприклад, С. Кульпінський вбачає, що під ФЕБД доцільно розуміти цілеспрямований комплекс заходів фіскальної й монетарної політик з метою досягнення стабільності фінансової системи та створення сприятливого інвес-

тиційного клімату [12, с. 37-38]. Згадана Л. Соломонова, переконує, що мовиться про складову економічної безпеки держави, котра якісно характеризує фінансово-економічну систему, що визначає її здатність підтримувати нормальні умови працездатності системи, базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери, спрямована на розвиток у рамках цілей, поставлених перед системою, а у випадках виникнення різних погроз (зовнішніх і внутрішніх) система в стані протистояти ним і відновлювати свою працездатність [7, с. 196]. Як бачимо, висвітлений термін увібрав у себе низку офіційних характеристик економічної безпеки держави та її фінансової компоненти. Доцільною здається гіпотеза, що йдеться про гармонійну конгломерацію провідних властивостей, які вкотре доводять тезу щодо наявності широкого кола зв'язків між ними.

Можемо зауважити, що на користь ініційованої категорії виступає широкий спектр взаємних зв'язків із фінансовою складовою порівняно з рештою підсистем економічної безпеки держави. Також доцільно і виправдано вести мову про істотний вплив на значну кількість фундаментальних процесів в країні. При чому, їх значимість котирується на рівні можливих викликів, загроз і ризиків національній безпеці України, що доводить слушність відповідних тез.

Іншими словами, тривала й ефективна синергія відповідних зв'язків становить одну з базових обов'язкових передумов дієвого захисту національних інтересів (її економічних та суміжних форм). Це, в свою чергу, є основою для всіх складових безпекової системи вищого рівня відіграючи вагому роль у питаннях стійкості останньої. За наведених умов виникає об'єктивна потреба використання найефективніших моделей фінансових й економічних інструментів, чому сприяє теоретико-методологічна розробка відповідної категорії.

Відповідно до постановки питання одним із засобів, що вирізняється, порівняно з лівовою часткою інструментів, стабільністю залишається ПП. Інтерес до неї у період триваючого повномасштабного вторгнення не вщух (Н. Архирейська, І. Панасейко й М. Панасейко [14], Н. Головай [3], Т. Головань [1], В. Іваненко, С. Лайчук, Г. Хоменко [4], Л. Петик й І. Себастянович [13]), а лише зумовив появу нових векторів, продиктованих війною. Насамперед, йдеться про такі питання, як власне її характер в період дії правового режиму воєнного стану, траєкторія реформування, реагування держави у вказаний час тощо.

На думку Д. Кривоноса, ПП становить іманентну властивість публічному управлінню діяльність щодо впорядкування суспільних від-

носин в економічній та соціальній сферах із застосуванням встановлення інституційних правил, сукупності управлінських методів, цілей, інституцій, інструментів для забезпечення оптимального соціально економічного розвитку [5]. Л. Петик й І. Себастянович вбачають, що мову доцільно вести про сукупність правових норм і заходів, які спрямовані щодо забезпечення регульовального впливу на рівень податкового навантаження та економічну поведінку платників податку, а отже – на процеси соціально-економічного розвитку держави [13, с. 269-270]. Н. Архирейська, І. Панасейко й М. Панасейко вбачають, що йдеться про комплекс економіко-правових та організаційних заходів у секторі оподаткування, котрі органи державної влади використовують з метою визначення умов оподаткування, які орієнтовані на створення відповідних умов для надходжень податків та зборів до централізованих фондів грошових ресурсів держави, а також досягнення економічного розвитку [14, с. 165-166]. І. Луценко стверджує, ще йдеться про один із ключових інструментів побудови ефективної та дієвої податкової системи, основним завданням котрої є наповнення бюджету достатнім обсягом податків, ефективно їх використання, створення умов для входження у світове фінансове співтовариство [15, с. 161]. Ю. Іванов взагалі розкриває це поняття через три базові підходи: перший («вузькоспрямований») – мовиться про застосунок інструментів податкової політики виключно у сфері податків; другий («функціонально-цільовий») – характеризується виокремленням функціональних можливостей та економічної сутності податків, зазначенням поточних цілей реалізації ПП; третій («стратегічно орієнтований») – передбачає виділення цільових стратегічних орієнтирів, перспективних вимог та рамкових обмежень вказаної політики [16, с. 38]. Загалом, слушним убачається уточнення, що вказана дефініція має на увазі реалізацію комплексу заходів, спрямованих врегулювати рівень й види податкових навантажень, порядок і темпи реалізації відповідних кроків, ступінь та напрями впливу публічних інституцій, у тому числі форми, методи, способи й засоби роботи останніх тощо. Причому, не йдеться виключно про підходи імперативного змісту, з позиції формування умов для суворого тиску зі справляння податкових зобов'язань. Мають місце і кроки щодо пошуку та реалізації оптимальних шляхів із нарахування й сплати цих платежів, пролонгації їх виконання, надання пільг, знижок тощо. Тобто, мову слушно вести про санкціоновану унормовану діяльність, що передбачає формування й підтримку стійкого сприятливого підґрунтя за для повноцінного і справедливого виконання податкових зобов'язань усіма їх учасниками.

Необхідно відмітити, що цій дефініції увага приділена й на офіційному рівні. Так, на веб-порталі Міністерства фінансів України ПП трактується, як «... діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави» [17]. В цілому, такий підхід корелюється із актуальними поглядами наведених вище вчених й авторськими міркуваннями. Це, до слова стосується, й питання справедливих умов реалізації відповідних зобов'язань. Зазначене є похідним від орієнтирів вітчизняного правового регулювання суспільних відносин одним із цілей якого стійке гарантування прав і свобод людини та громадянина [24]. Ураховуючи ці істотні обставини вбачається за доцільне й виправдане висвітлювати окреслену проблематику в рамках представленої системи координат.

Відповідно, на сучасному етапі ПП має саме такий вигляд, реалізуючись за допомогою відповідних форм і методів й у певні способи. Зокрема, для втілення в життя відповідних заходів застосовуються типові форми державного управління (правові та неправові, організаційні й управлінські тощо) забезпечуючи реалізацію поставлених цілей і виконання похідних завдань.

Чільне місце в системі таких мір займають результати правотворчої діяльності, об'єктові у відповідних документах. Саме вказані акти містять умови щодо порядку, темпів, напрямів і рівнів реалізації однойменних кроків. Ними окреслюється та санкціонується правове становище всіх учасників цих відносин, зокрема й суб'єктів реалізації ПП. Можна сказати, що в осяжному минулому та поточних умовах цей аспект має вирішальне значення з точок зору організації й практичної роботи уповноважених інституцій.

Провідне значення вони мають і в контексті реформування податкових заходів, що є типовим для України. Яскравим прикладом такого судження можна вважати Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації» від 29.12.2021 р. № 1805-р [18], котрим схвалюються: 1) Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки; 2) План Заходів з реалізації стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки. Документи формують «дорожню карту» щодо поетапного і збалансованого реформування системи управління державними фінансами. Чільне місце серед таких кроків відведено питанням удосконалення підходів й інструментів здійснення податкової політики. Зокрема, наголошується, що Україна має ряд вагомих здобутків

із точки зору провадження відповідальної бюджетно-податкової політики і, водночас, побічно акцентовано увагу на прагненнях посилення цього вектору [18]. Із-поміж іншого, доцільно назвати такі орієнтири удосконалення, як повернення до виваженої бюджетно-податкової політики, підвищення ефективності видатків та податкового адміністрування тощо [18]. Тобто, йдеться про ті базові кроки, що відповідають запитам сучасної України і є вкрай необхідними для стійкого ефективного функціонування ФЕБД.

Особлива увага приділена податковій системі, яка формується й, за необхідності, розвивається завдяки ПП. Метою саме такої реформи є побудова сучасної справедливої податкової субстанції, котра забезпечує рівність усіх платників податків перед законом та зменшення витрат і часу платників податків на податкове адміністрування [18]. Вочевидь, що відповідні міри будуть реалізовуватися під егідою ПП, з огляд на актуальне офіційне й доктринальне бачення останніх.

Загалом же, пропонується відмітити, що сучасна ПП характеризується як діяльність багатьох державних органів із питань встановлення, організації, а також правового регламентування справляння податків і податкових платежів. При чому, йдеться про роботу з численним спектром безпосередніх і суміжних векторів (починаючи від правотворчої й завершуючи правозастосовною діяльністю) здійснювану в різних формах, методах у способи і за допомогою відповідних інструментів.

Нинішній період ПП також вирізняється вагомою роллю правотворчої діяльності, результати якої об'єктивовані і у відповідних документах. Зазначене стосується усіх проявів аналізованої політики, виняткове місце серед яких відведено питанням частих для України реформування податкових заходів.

Ураховуючи нинішнє розуміння ПП, в тому числі характерних особливостей останньої пропонується реалізувати спробу з'ясування її ролі для ФЕБД. Аналізуючи провідні судження вчених стосовно змістовного наповнення фінансово-економічної складової можна було звернути увагу на думку С. Кульпінського, який підкреслює важливу роль комплексу заходів фіскальної політики для реалізації цілей однойменної субстанції [12, с. 37-38]. Попри, публікацію такого дослідження у 2000 р. цей погляд є актуальним до цих пір і корелюється з деякими позиціями, висвітленими в Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року від 11.08.2021 р. № 347/2021 [19], Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки від 29.12.2021 р. № 1805-р [18] і Методичних рекомендацій щодо

розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013 р. № 1277 [11]. Тобто, підкреслюється вагома роль належного й справедливого встановлення, організації, а також правового регламентування справляння податків і податкових платежів для забезпечення ФЕБД.

Як зазначає О. Шаповал, завдяки ПП мають змогу вирішуватись питання врегулювання інтересів держави з інтересами платників податків, проблеми повноти бюджетних надходжень, соціальних інтересів населення та багато інших [19, с. 65]. Точки зору про економічний і соціальний розвитку спостерігаються й у аналізованих вище судженнях Н. Архирейська, І. Панасейко та М. Панасейко [14, с. 165-166], Д. Кривоноса [5], а також Л. Петик й І. Себастьянович [13, с. 269-270]. Такі орієнтири релевантні деяким цілям, які впливають із офіційного розуміння змісту категорії «економічна безпека держави» (абз. 1 п. 5 Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013 р. № 1277 [11]) і, в тому числі, забезпечуються функціональним потенціалом її фінансової складової.

В свою чергу, стійкість до дисбалансів фінансової системи країни, у тому числі забезпечується, результатами ПП, котра дає змогу вирішити низку критичних питань (див. О. Шаповал [19, с. 65]). Зазначене дає підстави вести мову про істотну участь інструментів аналізованої політики з позиції дієвого функціонування самої ФЕБД.

У той же час, виникає питання щодо її ролі, тобто ступеня впливу на процеси під егідою фінансово-економічної складової. Посилаючись на офіційні дані Д. Кривонос зауважує, що до повномасштабного вторгнення коштом податкових надходжень забезпечувалось близько 85 % доходів зведеного бюджету [5]. Такий показник наочно доводить гіпотезу про надважливе значення ПП у довоєнні часи. Оскільки, будь-який ступінь ефективності державного управління фінансовими ресурсами (їх мобілізація, розподіл і перерозподіл) має значення лише при наявності надходжень й обсягах останніх. Безумовно, саме таке управління є одним із вирішальних чинників для податкової платоспроможності фізичних і юридичних осіб, однак у цьому випадку переважно слушно вести мову про обсяги й деструктивні тенденції. Адже, занижкі показники часто можуть бути викликані діями кримінально-караного походження, або прогалинами чи колізіями законодавства. Оскільки, навіть у воєнний час й критичні руйнування багатьох виробничих і технологічних потужностей вмілий застосунок керівних механізмів забезпечив стійкість економіки, до слова, продемонструвавши це потенційним інвесторам й донорам міжнародної технічної допомоги. Тобто, формувались тіньові (квазі-самостійні) моделі для розв'язання

дискусійних питань, репутаційно позначаючись на легальних інструментах.

Повномасштабне вторгнення зумовило зниження такого відсотку, з різних об'єктивних причин. Не останню ролі у цьому відіграли і вимушені управлінські кроки, продиктовані наміром фінансової підтримки населення, а також суб'єктів господарювання. Н. Головай, посилаючись на дані в публічному доступі, зауважує, що у період дії воєнного стану зупинений перебіг строків, встановлених податковим законодавством [3, с. 19]. Також було по-новому регламентовано ряд питань щодо справляння податку на прибуток, податку на додану вартість, акцизного податку та єдиного податку для суб'єктів господарювання під час дії зазначеного правового режиму [3, с. 19]. Відповідні результати ПП, безумовно, послабили потенціал ФЕБД, але, з іншого боку – забезпечили справедливі умови для більшості учасників податкових правовідносин. Це також мало значення, виходячи з представленої вище думки про критичне значення платоспроможності платників податків.

Тобто, інструменти аналізованої політики вимушено знизили можливості фінансово-економічної складової, однак ці кроки забезпечили її стійкість. Більше того, вони заклали підвалини для поступового розвитку останньої за допомогою національних ресурсів, а також різних форм інвестування й міжнародної технічної допомоги. У цьому також чітко прослідковується знакова, навіть доленосна роль ПП для забезпечення функціонування ФЕБД.

Як відомо, у подальшому відбувалось поступове зростання податкових ставок і деякі інші зміни до довоєнного періоду [25]. За підсумками такої адаптації й після тривалого аналізу та дискусій інструментарій ПП був застосований для поступового нарощування потенціалу ФЕБД. У свою чергу, це позитивно відобразилось на обороноздатності держави по деяким видатковим і суміжним питанням.

Із часом мала місце наступна знакова «хвиля» реформування податкового законодавства. Мовиться про вимушену й резонансну ініціативу, яка стосується зростання ставок й деяких інших аспектів акцизного податку та податку на додану вартість. Йдеться про ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації положень актів права Європейського Союзу щодо акцизного податку» від 18.07.2024 р. № 3878-IX [20] і «Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації положень актів права Європейського Союзу щодо акцизного податку» № 11256-2 від 29.05.2024 р. [21], який станом на 14 вересня 2024 р. був повернений за підписом Президента України (1 вересня 2024 р.) із подальшим його розсиланням (2 ве-

ресня 2024 р.) у рамках законотворчої процедури. Після набрання чинності будуть внесені відповідні зміни до норм податкового законодавства. Тобто, механізми ПП були застосовані для імплементації визнаних міжнародних стандартів, але на початкових етапах підсумки таких робіт, вочевидь, негативно відобразяться щодо деяких індикаторів ФЕБД. Хоча, з іншого боку, в умовах гострої потреби покриття дефіциту бюджету та вимушеної конклюдентної політики використання коштів у рамках допомоги від міжнародних й іноземних партнерів лише на гуманітарні потреби цей крок вбачається потрібним і вимушеним (так званий, «економічний ефект» від об'єктивованих в актах новацій, за словами А. Кююна, у другому півріччі 2024 р. має скласти 37 млрд грн. [26]).

Ці й інші численні приклади наочно доводять важливу роль інструментів ПП із позиції функціонування фінансово-економічної складової, у тому числі в умовах триваючого вторгнення й масштабних і критичних наслідках від останнього. Завдяки роботі її механізмів можуть відбуватися тектонічні зміни у частині мобілізації, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів, стійкості фінансово-економічної складової, підтримки й зростання її потенціалу, гарантування інтересів платників податків, справедливих умов для останніх і багато іншого. У частині необхідного підвищення потенціалу, варто окремо виділити підпункти формування сприятливого середовища для залучення інвестування й темпів, обсягів і видів отримання міжнародної технічної допомоги тощо.

З огляду на викладене, вбачається аргументовано доведеним факт важливої ролі ПП для стійкого функціонування ФЕБД. При чому, у нинішніх умовах послаблення чи обмеження функціональних можливостей багатьох інших засобів її значимість лише зростає, що підкреслює вагомість останньої.

Висновки. ПП відіграє надважливу роль із точки зору стійкого функціонування ФЕБД. Сама, фінансово-економічна складова передбачає стійку синергію взаємних зв'язків, які справляють істотний, подекуди вирішальний вплив на значну кількість фундаментальних процесів в країні. Значимість таких процесів коїтується на рівні можливих викликів, загроз і ризиків національній безпеці України. ПП має на увазі діяльність багатьох державних органів, здійснювану в різних формах, методах у способи і за допомогою відповідних інструментів, із питань встановлення, організації, а також правового регламентування справляння податків і податкових платежів. Внаслідок ефективної ПП, залежно від обстановки, можуть відбуватися істотні трансформації щодо мобілізації, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів, забезпе-

чення стійкості фінансового-економічної складової, підтримки й зростання її потенціалу, гарантування інтересів платників податків, справедливих умов для останніх і багато іншого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Головань Т. Податкова політика в умовах воєнного стану. Виклики правничої професії в умовах воєнного стану : *матеріали круглого столу до Дня юриста, Харків, 6 жовтня 2022 р.* / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди, Харків. нац. екон. ун-т ім. С. Кузнеця ; [за ред. О. Коваленко]. Харків. 2022. С. 31–34.
- Євтушевська О., Лагодієнко Н., Іванченкова Л. Податкова політика як складова державного податкового менеджменту. *Інвестиції: практика та досвід.* 2022. № 4. С. 32–37.
- Головай Н. Податкова політика та особливості її реалізації в умовах воєнного часу. *Економічні горизонти.* 2023. № 3 (25). С. 16–22.
- Іваненко В., Лайчук С., Хоменко Г. Податкова політика суб'єктів малого бізнесу під час воєнного стану. *Економіка. Управління. Інновації.* 2023. № 1 (32). URL: <http://eprints.zu.edu.ua/37674/1/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>.
- Кривонос Д. Податкова політика у системі державного регулювання економічного розвитку. *Економіка та суспільство.* 2023. Вип. 57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3212/3135>.
- Шаповал О. Податкова політика в системі фінансових важелів державного регулювання бюджетних відносин. *Управління змінами та інновації.* 2023. № 7. С. 64–67.
- Соломонова Л. Фінансово-економічна безпека як складова національної безпеки країни. *Причорноморські економічні студії.* 2018. Вип. 27. С. 193–198.
- Резворович К., Юнін О., Круглова О. та ін. Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти : навч. посібн. Дніпро : Видавець Біла К.О. 2019. 195 с.
- Резнік О. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис. ... д-р юрид. наук : 12.00.07. Суми. 2019. 509 с.
- Пенкьов М. Державне регулювання фінансово-економічної безпеки: зарубіжний досвід. *Актуальні проблеми у сфері публічного управління.* 2022. Вип. 31. С. 156.
- Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
- Кульпінський С. Роль фінансової безпеки України в поглибленні інтеграційних стосунків з європейськими країнами. *Фінансова консультація.* 2000. № 5. С. 34–38.
- Петик Л., Себестянович І. Податкова політика України в сучасних умовах. *Молодий вчений.* 2021. № 2 (90). С. 267–271.
- Архірейська Н., Панасейко І., Панасейко М. Особливості податкової політики України в сучасних умовах та шляхи її удосконалення. *Науковий погляд: економіка та управління.* 2022. № 3 (79). С. 164–172.
- Луценко І. Методичний підхід до оцінки рівня податкової безпеки держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2015. Т. 12 (2). С. 159–163.
- Іванов Ю. Функції податків та податкове регулювання. *Формування ринкової економіки України.* 2009. Вип. 19. С. 36–43.
- Податкова політика. *Веб-портал: Міністерство фінансів України.* 2024. URL: <https://mof.gov.ua/uk/tax-policy>.
- Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації» від 29.12.2021 р. № 1805-р : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1805-р / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#n13>.
- Шаповал О. Податкова політика в системі фінансових важелів державного регулювання бюджетних відносин. *Управління змінами та інновації.* 2023. № 7. С. 64–67.
- Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації положень актів права Європейського Союзу щодо акцизного податку : Закон України від 18 липня 2024 р. № 3878-IX / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3878-20#Text>.
- Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації положень актів права Європейського Союзу щодо акцизного податку № 11256-2 від 29 травня 2024 р. / База даних «Законодавство України». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44324>.

22. Пенцьов М. Державне регулювання фінансово-економічної безпеки: зарубіжний досвід. *Актуальні проблеми у сфері публічного управління*. 2022. Вип. 31. С. 156.
23. Товстуха Д. Роль фінансово-економічної безпеки держави у структурі національної безпеки України. Цифрове наукове суспільство: соціально-економічні, правові та міжнародні аспекти : *збірник наукових праць з матеріалами III Міжнародної наукової конференції, м. Дніпро, 6 вересня 2024 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп»*. 2024. С. 100-101.
24. Конституція України : Закон України від 28.06.1996р.№254к/96-ВР/Базаданих«Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
25. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» від 30.06.2023 р. № 3219-IX.
26. Лебідь Л. Підвищення ставки акцизного податку на пальне не вплине на ціни. *Веб-портал: AgroPortal*. 2024. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/pidvishchennya-stavki-akciznogo-podatku-na-palne-ne-vpline-na-cini>.